

ישארו שם שלשה לוגין כלל של מים הראשונים – נכון הוא לעשות כך, דמהיות טוב אל תקרא רע, אבל אם יש בדבר שום דוחק עד שיבא הדבר לידי דיחוי שלא תוכל האשה לטבול עד שתתעכב ותדחה טבילתה – אין ראוי כלל שתתעכב מלטבול משום חששא רחוקה אשר יש בה כמה ספיקות, ולבטל בנות ישראל מפריה ורביה אשר הקפידו רז"ל על זה כדמוכח בפ"ק דנדה (גא) דאמר ליה שמאי להלל א"כ בטלת בנות ישראל מפריה ורביה, ומשום הכי לא בעי שמאי לעשות סייג ואע"ג דבכל התורה עבידנא סייג, כדא"ל הלל לשמאי. ואפילו הלל מודה דיש לחוש לטבול בנות ישראל כולי אלא דא"ל לשמאי אטו לבעלה מי קאמינא, לטהרות הוא דקאמינא, אפ"ה חייש (שמאי) ולא רצה להחמיר, אבל בכה"ג דהוה לבעלה יש לחוש לכולי עלמא. ועוד דבשלמא התם פליג הלל דאין אלא חששא דשמא לבו נוקפו ופירש, אבל היכא שבודאי איכא ביטול פריה ורביה פשיטא דבהא מודה הלל...
 ופשיטא דהרבה יש להקפיד על פריה ורביה. וכל המרבה חומרות באיסור דרבנן אשר הקילו בו חכמים כל כך כדי לבטל בנות ישראל מפריה ורביה, אומר אני דאינו אלא מן המתמיהים ולא ידעתי היאך מצא ידיו ורגליו בבית המדרש' (מתוך שו"ת מהר"ק סוף שורש נו).

דף ד

נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת ולמחר השכים ומצאו מת, רבי מאיר מטהר וחכמים מטמאין שכל הטמאות כשעת מציאתן. ומדוע אין אומרים כן בנדה לדעת שמאי, שכיון שיש כעת דם נדון אותה למפרע כשעת מציאתה? יש אומרים משום ביטול פריה ורביה (תורא"ש כאן). וכ"ה בגליון התוס' בריש המסכת על תד"ה מעת. ומבואר שסברת 'כשעת מציאתן' דרבנן היא ולא מדאורייתא, וכמו שכתבו התוס'.
 ויש אומרים שלדעת שמאי אשה בדוקה היא ויש לה חזקת טהרה, והרי זה דומה למי שראוהו חי מבערב, שאעפ"י שנמצא מת לבוקר מודים חכמים שהנוגע בו בלילה טהור, כמו ששנו בתוספתא (תוס' ועוד ראשונים לעיל ב. משא"כ כשלא ראינוהו חי מבערב, אין להעמידו על חזקת חיים, שהרי ודאי יש מתים בעולם. ורק כשראינוהו חי ואז הנידון הוא על האדם המסוים הזה, אנו תולים בחזקת חיים. או משום שיש לחלק בין זמן מרובה לזמן מועט, שכשראינוהו חי מבערב אין לתלות בשינוי בזמן מועט ומעמידים אותו על חזקת חיים. ע' נוב"י קמא אה"ע לא; שערי ישר ב, יב; עונג יום טוב קסד; עמודי אור פג, יב-יד; קהלות יעקב סא ובכתבים החדשים ה; אג"מ יו"ד ח"ג קנט, א).
 ויש מי שכתב שאין אומרים 'כל הטמאות כשעת מציאתן' אלא בדבר הטומאה עצמו שיש בו ספק אם היה מתחילה כמו שהוא עתה אם לאו, כגון שמצאו מת או מחט שבורה ומטלית מהוהה דלהלן, אבל כשהדבר המטמא טומאתו ברורה והספק אינו אלא על הנטמא ממנו, אימתי נטמא – אין הולכים בו אחר שעת מציאותו, וכגון נדה שהספק הוא באשה האם נטמאה בדם, לכך טהורה היא למפרע (עפ"י תורי"ד קדושין עט. וע' שב שמעתא ג, 1).

זהתנן ככר על גבי הדף... התם כדקתני טעמא שאני אומר אדם טהור נכנס לשם ונטלה. פירש הרשב"א (בתשובה שנט, וכן בחדושי בקיצור) שלפי התירוץ שוב אין לדון כאן משום החזקה ממקום למקום כלל כסברת המקשה, שהרי ודאי היה הככר נתון על הדף ועתה נמצא במקום אחר, רק הספק הוא אם בא דרך נפילה ונטמא או ע"י נטילת אדם, וא"כ הטעם הוא רק משום תליה באדם טהור.
 לפ"ז מבואר שלפי ה'אבעית אימא' בטומאה דרבנן אין אומרים ספק טומאה ברשות היחיד לטמא אפילו בדבר שיש בו דעת

לישאל [כפרש"י והרשב"א, שהאבע"א בא לומר שאפילו ביש בו דעת לישראל טהור]. וכן תתם בספר ליקוטי הלכות. אבל לולא דברי הרשב"א אין להוכיח מכאן אלא בכגון החזקה ממקום למקום, אבל באותו מקום יתכן שבכל אופן תמא. ולפירוש התוס' והריטב"א, האבעית אימא' מתייחס לשאלה הראשונה על רבי יוחנן, שלכך כאן אין מחזיקים טומאה ממקום למקום, משום שמדובר בטומאה דרבנן. ולפירוש זה נשאר הנחת המקשה שגם כאן שייך נידון החזקה ממקום למקום, ולפי"ז אין להוכיח מכאן על שאר ספק טומאה דרבנן ברשות היחיד לטהר (וע' במשנה הטהרות ד, ט ובר"ש; זכר יצחק ח"ב כו).

'התם כדקתני טעמא, שאני אומר אדם טהור נכנס לשם ונטלה'. הראשונים ז"ל הקשו מהמבואר בכמה מקומות שכלים שנמצאו שלא במקומם וכד', חוששים לאדם טמא שנגע בהם, ומדוע כאן אנו תולים באדם טהור?

רבנו תם (בספר הישר קסה. וכ"כ התו' בתירוץ אחד וכן נקט הריטב"א) חילק בין אכלים לכלים; הכלים הואיל ויש להם טהרה במקוה, גזרו עליהם חכמים לטמאם, אבל באכלין לא גזרו. והרמב"ן כתב, אפילו בכלי חרס שאין להם טהרה במקוה גזרו חכמים מפני שהכלים רגילים להימצא בבית ובדרכים, משא"כ אוכלים אין דרכם להיות אלא בבית בדרך הנחה. [ואפשר שגם לסברא הראשונה לא חילקו חכמים בכלים, ואף באלו שאין להם טהרה גזרו. מהר"ם ועוד].

הרמב"ם (בתשובה שמג, הובא בכס"מ משכב ומושב יב, טז) כתב סברא אחרת: כלים שנמצאו במקום אחר, הנוטלים הריהו שואל שלא מדעת וגזולין הוא ועל כן נחשד גם כן על הטומאה, אבל אכלין שנמצאו במקום אחר, הנוטלים אינו גזולין שהרי לא נטלם לעצמו ולא להשתמש בהם – על כן אין חוששים לטומאה. לפי תירוץ אחר בתוס', דוקא כאן יש לתלות שאדם טהור הסירה בכוונה – כדי שלא תיפול ותיטמא, אבל בלאו הכי אין לתלות באדם טהור, לא באכלים ולא בכלים (ומדברי הפוסקים נראה שנקטו לעיקר כתירוץ הקודם, לתלות בטהור אף כשאין לתלות בנטילה בכונה למנוע טומאה. עפ"י שו"ת מהרי"ל לח). והתור"ד מפרש שמדובר כאן בבית חבר שכל בני הבית בחזקת טהרה, ואין לחוש לעם הארץ שנכנס לשם ונטל.

(ע"ב) 'מכדי האי ככר ספק טומאה ברשות היחיד הוא...' רש"י פירש שיכול היה להקשות על דין המחט והמטלית קושיא זו. ואולם בתורי"ד משמע שדוקא בככר קשה, שיש שם טומאה ודאית (המדף) וספק מגע, אבל במחט ובמטלית אין שם טומאה ודאי, שהרי המחט טהורה היא כעת, ואין זה דומה לסוטה שיש שם טומאה (ההיסתרות עם הבועל) וספק מגע (כסברא המובאת בשו"ת הרשב"א שנט – ע' במובא לעיל ב.). וע"ע ערוך לנר.

'אמר רבה: מאי טעמייהו דרבנן, אשה מרגשת בעצמה. א"ל אביי: אם כן תהא דיה שעתה. ורבה – לחודי לאביי הוא דבעי'. צריך באור, הלא הקושיא פשוטה ומה חידוד יש כאן. ויש לומר לפי שהיה מקום בסברא לומר שבעצם אשה מרגשת ואין לחוש למפרע אלא שחכמים עשו סייג לקדשים והחמירו מעת לעת [וכפי שהקשו הרשב"א והריטב"א]. ואעפ"י כ' מקשה אביי אם משום סייג, יש להחמיר מפקידה לפקידה כהלל, ומה מקום למעת מעת (עפ"י ערוך לנר).

גם יתכן היה לסבור שאשה מרגשת בדם עד משך כ"ד שעות מתחילת יציאתו, ולא תמיד מרגישה מיד, כי אפשר שלא הרגישה בעקירת הדם אלא רק בזיבתו החוצה, ופעמים כותלי בית הרחם מעמידים אותו למשך זמן (כמוש"כ רש"י במשנה בסברת חכמים, שאין כותלי בית הרחם מעמידים הדם לימים מרובים אבל למשך מעת לעת מעמידים). ומ"מ הקשה אביי הלא יתכן שנעקר מעט דם קודם המעת-לעת באופן שאינו זב החוצה, ומדוע לא טימאו חכמים מפקידה לפקידה, ועל כרחך לומר שמרגשת עקירת הדם במקור וכד', וא"כ מדוע אין אומרים דיה שעתה.

'שלא תחלוק במעת לעת'. וא"ת למה לא קבעו מראש שתטמא מתחילת העונה שלפני העונה שראתה, משום קנס? י"ל לכך קבעו 'מעת לעת' מפני שהוא פרק זמן קבוע, ומתקבל הדבר על האנשים שזהו שיעור שחוששים להעמדת דם בכותלי הרחם (כמשמעות דברי רש"י במשנה), משא"כ תחילת העונה הקודמת אינו שיעור קצוב ולא יתקבל הדבר על דעת האנשים. וזהו שאמרו 'שלא תחלוק...!'

'לימא מתני' ר' דוסא היא ולא רבנן דתניא ר"א אומר ארבע נשים דיין שעתן...'. לדעת חכמים, אפילו אשה שיש לה וסת מטמאה למפרע. ואף על פי שאינה צריכה בדיקה לבעלה קודם זמן הוסת כי אין חוששים שראתה קודם זמנה, מ"מ לענין טומאה למפרע החמירו יותר. וטעם יפה יש לחלק ביניהם, שהרי כאן מדובר שיש דם לפנינו רק אין אנו יודעים ממתי הוא בא, וכיון שיש ריעותא לפנינו אנו מטמאים למפרע, אבל בדיקה לבעלה אינה אלא משום חשש שתמא תראה, ועל כך אין ריעותא לפנינו (עפ"י תרומת הדשן רמז. גם י"ל שלענין טהרות החמירו).

'מכלל דר' דוסא אפילו שלא בשעת וסתה אמר שדיה שעתה'. וטעמו, כי אשה זו שלא בשעת וסתה הריהי כמותן נשים המסולקות דמים שדיין שעתן כדלהלן ואין לנו להחזיק שראתה מקודם כשמוחזקת שלא תראה (עפ"י בדק הבית ז,ג). וי"ל שזה רק כשבדקה בשעת וסתה, אבל לא בדקה – טמאה למפרע עד וסתה, ואף לחולין (עפ"י חשק שלמה).

*

'כל דבר שאין בו דעת לישראל בין ברשות הרבים בין ברשות היחיד ספקו טהור'. נראה מהתוספות (בנידה ב,א ד"ה מעת) ומהרמב"ם (אבות הטומאות טז,ג ואילך), שדבר שאין בו דעת לישראל – ספיקו טהור גם במקרה של ספק השקול; כנגד זה דבר שיש בו דעת לישראל – ספיקו טמא אפילו היתה שם חזקת טהרה. ונמצא שספק טומאה – המתייחס לדבר שאין בו דעת לישראל – דינו קל יותר מן האמור בשאר כל האיסורים; שהרי באלה נאמר שספק דאורייתא לחומרא; ולדעת הרוב המכריע של הפוסקים, הרי עצם הכלל הזה נוהג מדאורייתא. ונראה שהתורה רמזה לנו כאן רמז כדי להוציא מלבנו דעות מוטעות: אל יעלה על דעתנו, שטומאה הנוגעת בחפץ משפיעה עליו השפעה ממשית, מאגית ובלתי-נראית. שכן אילו נודעה לטומאה השפעה מזיקה ממשית ומאגית, לא היה דין ספק טומאה קל יותר מדין שאר כל הספקות; היפוכו של דבר: טומאה היתה מביאה לידי סכנה – וכבר אמרו: 'חמירא סכנתא מאיסורא'. אלא הרי זו אחת מן הראיות לכך, שהלכות טומאה הן מסוג ההלכות הסמליות; הוזה אומר, הן מעוררות ושומרות בהכרתנו המוסרית את האמיתות החשובות ביותר... מאידך, אם הספק מתייחס למצבו או לפעילותו של אדם בר דעת, הרי הדין חמור יותר; ודבר שיש בו דעת לישראל – אף ספיקו טמא. והרי כאן רעיון, שכבר מצאנו דוגמתו; כי ידיעת הטומאה יצאה מכלל שאר כל המצוות, ונקבע לה קרבן עולה ויורד – בצד שמיעת קול ושבועת ביטוי. אכן הלכות טומאה מבקשות לחזק בלבנו את ההכרה בא-ל האישי והחופשי – ובאדם האישי והחופשי. הכרה זו היא היסוד לכל אמונה יהודית; ולא באו מקדש וקדשיו אלא להביא אותנו

לידי אמונה זו. משום כך שיכחת ההלכות האלה טעונה כפרה על ידי קרבן מיוחד. וכן הדבר גם כאן: יהודי בר דעת איננו רשאי לאכול מן הקדשים, אלא אם כן ברור לו – בלא צל של ספק – שהוא נקי מכל טומאה; וכן גם ביחס לכל חפץ, שנגע בו בר דעת או גרם לו מגע: אף חפץ זה לא ייקרא טהור, אלא אם כן טהרתו ברורה לו בוודאות גמורה.

כאמור, החומרה שנאמרה בדבר שיש בו דעת לישאל, נוהגת רק ברשות היחיד; ואילו ספק טומאה ברשות הרבים הוא טהור. והירושלמי (ע' תוספות סוטה כח ע"ב) – וכן גם הרמב"ם (הל' אבות הטומאות טז, א) – קושרים הלכה זו עם הדין ש'טומאה דחוייה בציבור', וציבור עושין פסח בטומאה בזמן שרובו של ציבור טמאין. הלכה זו מבהירה את מעלתו הרוחנית-המוסרית של הכלל האנושי: אין ציבור מת, והאומה איננה יודעת מוות; ואף היחיד המקדיש את מעשיו לטובת הכלל, מציל את פרי הרוח של ימי חלדו ומפקיע אותו משלטון המוות; אף הוא זוכה באלמוות – בעודו בעולם הזה.

מובן, שהשקפה זו איננה תופסת את רעיון הכלל כאיחוד של מספר גופים – שעשו יד אחת כדי להשיג עוצמה גופנית. אילו היה זה כך, היתה גם האומה משועבדת למוות; אף היא ושאיפותיה היו בנות חלוף – לא פחות מן היחיד ורצונותיו. אלא האומה תשא לעד את ערכי הנצח של האנושות; רעיון הכלל מייצג את נצח האדם על כל ערכיו הרוחניים-המוסריים. ערכים אלה הם תמצית הקשר, המלכד את היחידים והופך אותם לעם. ועצם רעיון הכלל מייצג אפוא את החירות המוסרית של האדם. משום כך 'טומאה דחוייה בציבור'. כי רעיון הציבור מחליש את הסכנה הנשקפת להכרת החירות המוסרית; שוב אין לחשוש, שהשעבוד הגופני של הטומאה יעבור אל תחום המוסר. והטהרה המיוצגת על ידי רעיון הכלל – השפעה חיובית נודעת לה; ולפיכך אם נתעורר ספק, כביכול, בחסות הכלל – ברשות הרבים, בפני שלושה – הרי רעיון הכלל מכריע את הכף לצד הטהרה. משום כך 'ספק טומאה דחוייה בציבור' – כלשון הירושלמי; הוה אומר: ספק טומאה ברשות הרבים טהור (מתוך פירוש רש"י הירש – צו ז, ט-כא).

דף ה

'כיון דאיכא לאוקומי לקולא ולחומרא – לחומרא מוקמינן'. אף על פי שסייג דרבנן הוא, משום מעלה של טהרות מחמירים (עפ"י ריטב"א).

'ונשים שאמרו חכמים דיינן שעתן, כתמן טמא למפרע. דברי רבי מאיר'. הטעם שהכתם חמור מראייה, יש לומר משום שודאי הוא מלפני זמן ולא יצא עכשיו. ועוד, בראיה אין תלות שיצא מן המקור מקודם ולא הרגישה וגם העמידוהו כתלי בית הרחם, משא"כ כתם שנמצא ודאי יש לחוש שיצא משכבר. [וכן לענין קלקול מנינה, חמור כתם מדם כדלהלן ו. ע' במובא שם ובשו"ת אחיעזר ח"ג ט, ג].
ורבי חנינא סובר שאף כי מצד הסברא יש מקום לחוש לכתם למפרע יותר מבראייה, הואיל וכתמים מדרבנן אין מסתבר שהחמירו בהם יותר מבראייה עצמה.

'מתוך שמהומה לביתה אינה מכנסת לחורין ולסדקין'. יש שהוכיחו מכאן שכל בדיקה לבעלה אינה צריכה הכנסת חורים וסדקים, ויש דוחים שאין הכוונה כאן שאינה צריכה אלא שעושה שלא כדין, הלכך

ב) בקופה שאינה בדוקה מתחילה הכל מודים לטמא, ומחלוקת האמוראים היא בקופה בדוקה; האם יש לחוש שמא עם סילוק ידו לבדוק – נפל לתוכה השרץ, אם לאו.

ג) בקופה שאינה מכוסה דברי הכל טמא. והמחלוקת אמורה בקופה שתשמישה על ידי כיסוי; האם יש לחוש שמא כשגילה להשתמש בה בעוד הטהרות בתוכה, נפל השרץ, אם לאו.

ד) בקופה במקומה דברי הכל טמא, והמחלוקת אמורה כשטלטלה לזוית אחרת בבית ושם נמצא השרץ; האם מחזיקים טומאה ממקום למקום לטמא מספק, אם לאו.

א. לדעת הרמב"ן והר"ן, רבי יוחנן מטמא ודאי [מלבד באופן של החזקה ממקום למקום שאינו מטמא אלא לתלות, כמבואר בגמרא. ויתכן שאף בבדוקה או מכוסה לא אמר הרמב"ן לשרוף, וכמו שהכריח הרשב"א]. ולדעת הרשב"א והריטב"א (וכן סתם בליקוטי הלכות), לא אמר רבי יוחנן אלא לתלות התרומה ולא לשרפה, ואפילו בקופה שאינה בדוקה.

ב. התוס' (ב. ד"ה מעת) פרשו שכל האמור כאן מדבר בקדשים, אבל לחולין הכל טהור, ואפילו ברשות היחיד מטהר חזקיה (תד"ה כי פליגי) – שמעמידים הטהרות על חזקתן כיון שהקופה בדוקה או מכוסה וכו'.

ומבואר בתוס' שלפי חזקיה, מי שראה אדם חי ולערב נגע בו ולבוקר מצאו מת אפילו ברשות היחיד טהור כי מעמידים אותו על חזקת חי. ואולם בתורא"ש מבואר שברשות היחיד טמא, ודוקא בקופה טיהר חזקיה בצירוף הסברא שאילו היה שם שרץ היה רואהו.

ג. להלכה כתב הרמב"ם (שאר אבות הטומאות יז, ב) שבכל האופנים טמא מספק, אפילו קופה בדוקה ומכוסה ואפילו ממקום למקום, כרבי יוחנן. (וכתב בספר לקוטי הלכות שלפי לשון אחרונה אפילו חזקיה מודה שבאותו מקום טמא, גם במכוסה ובדוקה). ואולם ברמב"ן ובר"ן מבואר שלפי לשון אחרונה אין לטמא בבדוקה, שיש להעמיד הטהרות על חזקתן.

ב. המדלה מים כמה פעמים בזה אחר זה בדלי, ונמצא באחת הפעמים שרץ מת – הוא טמא וכולם טהורים. ואמר ריש לקיש משום רבי ינאי: לא שנו אלא כשאין לדלי אוגנים אבל יש לו אוגנים כולם טמאים, שמא היה השרץ מקודם ונתעכב באוגנים.

לפרוש התוס' (ב.), מדובר במים שנעשים על טהרת הקודש כגון לצורך מנחות או להדחת בשר קדשים, אבל חולין טהורים.

דף ד

ה. מה דין ספק טומאה לענין ההלכות דלהלן? –

א. האם הולכים בו אחר המצב שבשעת המציאה, להקל ולהחמיר?

ב. האם מחזיקים טומאה ממקום למקום?

ג. מה דינו בדבר שאין בו דעת לישאל? מה דינו בטומאה דרבנן?

ד. מה דינו במאכל שנמצא שלא במקום שהונח, באופן שאם נפל מעצמו ודאי נגע בטומאה, האם תולים להקל שמא אדם טהור נכנס ונטלו?

- א. כל הטומאות כשעת מציאתן, בין להחמיר בין להקל.
 להחמיר כיצד? נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת, ולמחר השכים ומצאו מת [באותו מקום] – רבי מאיר מטהר (ברשות הרבים. תוספתא טהרות ו, מובא בתוס' ועוד) וחכמים מטמאים [מלבד אם ראהו חי מבערב (תוספתא) באותו מקום (ריטב"א. וכן כיוונו המקו"ח תסז והרש"ש)], שכל הטומאות כשעת מציאתן. ומבואר בגמרא שמתמאים מודאי ואם נגע בתרומה – נשרפת.
- א. פרושו התוס' (כאן ולעיל ב. ד"ה מעת; כתובות עו.): דוקא לקדשים מטמאים [ואפילו לשרוף], אבל לחולין טהור ברשות הרבים, שדין זה לילך אחר שעת המציאה אינו מדאורייתא, ומה שהולכים בו אף להקל – זהו משום שמעמידים הטהרות על חזקת טהרתן.
 ויש אומרים בדעת הרמב"ם (אבות הטומאות יח, יד) שאף לחולין טמא למפרע (עפ"י חכם צבי ג; אג"מ יו"ד ח"ג קנט, א). אך גם אם ננקוט כן, חומרא דרבנן היא ולא מדאורייתא (עפ"י נודע ביהודה קמא אה"ע לא. אך ע' בשו"ת משיב דבר ח"ד עו).
 ב. מבואר בתוספתא (טהרות ו) שרבי מאיר מטהר ברשות הרבים, אבל ברשות היחיד טמא (וכ"ה בתוס' ועוד). ויש מי שכתב שאף ברשות היחיד סובר רבי מאיר שאין מחזיקים טומאה מספק (עפ"י תורי"ד).
- להקל כיצד? מחט (שמכיר בה שנטמאת (רש"י). ואף בסתמא דין הכלים שנמצאו כטמאים. תורי"ד) שנמצאת (על הטהרות) והיא מלאה חלודה או שבורה – טהורה, שמחזיקים אותה כפי מצבה הנוכחי ואין אומרים שלימה היתה כשנפלה על הטהרות ואח"כ ארע בה שינוי, שכל הטומאות כשעת מציאתן. וכן מצא שרץ שרוף או מטלית מהוהה על גבי זיתים – טהור, שאנו אומרים במצב זה נפלו על הפירות.
 משמע מפשט הגמרא ומפרש"י (בד"ה מכדי) שבכגון זה בדבר שיש בו דעת לישאל – ברשות היחיד ספקו טמא ואין אומרים כשעת מציאתו לטהר. (וצ"ב במש"כ בספר לקוטי הלכות שאין נפקותא בין רה"ר לרה"י כי 'כשעת מציאתן' מחזיקין להו כודאי, ומלשון זו נראה שאף בדבר שיש בו דעת לישאל, ואולם מרש"י אין נראה כן).
- ב. כמוזכר לעיל, לפי אפשרות אחת פרושו בגמרא את מחלוקת רבי יוחנן וחזקיה האם מחזיקים טומאה ממקום למקום (לקדשים. תוס') אם לאו, כגון שמצא שרץ בקופה שהיו בה מקודם טהרות והיא עתה במקום אחר. וכן הדין במי שנגע באדם בערב ולמחר מצאו מת במקום אחר ויש ספק אם היה מת מאתמול והזיוהו, או מת לאחר מכן.
 ופרשו בגמרא שאפילו רבי יוחנן לא אמר להחזיק טומאת ודאי אלא ספק, לתלות ולא לשרוף.
- א. אפילו ברשות היחיד אין מחזיקים טומאה ממקום למקום לחזקיה [ולרבי יוחנן – אין להחזיק טומאה ודאית], גם בדבר שיש בו דעת לישאל (עפ"י רש"י ד: ד"ה ספק נגע; תוס' ד. ד"ה ככר).
 ב. באשה הטמאה מעת לעת למפרע אין חילוק מקומות, כי בכל מקום שהיא טומאתה עמה (תוס' ב. ועוד). יש מי שכתב לפרש, מפני שהריעותא אינה באה מבחוץ אלא מגוף הדבר, הלכך אין הבדל בשינוי מקומות (עפ"י מקור חיים תסז סקי"א. ויש מסבירים שבאדם חי אין שייך שינוי מקום. עפ"י קה"י. וע"ע שער"י). וי"א שבטומאת גדה לעולם אין שייך רשות הרבים שמקור הטומאה בסתר (עפ"י תוס' סוטה כח. וע' מנחת חינוך שסה, ד).
 ג. הלכה כרבי יוחנן, כנ"ל. וגם לדבריו אין זה אלא משום חומרא דקדשים ולא מדאורייתא (עפ"י תוס'; תרומת הדשן שלג).
 ד. יש אומרים שמכלי לכלי אין מחזיקים טומאה אפילו לרבי יוחנן (עראב"ד הל' שאר אות הטומאות יז, א).

ג. ספק טומאה בדבר שאין בו דעת לישאל בין ברשות הרבים בין ברשות היחיד – טהור (שספק טומאה ברשות היחיד טמא משום שלמדנו מסוטה, וזה אינו דומה לסוטה (רש"י). ובגמרא בסוטה (כט) הביאו דרשה נוספת, לומר שהכל תלוי בדעת נוגע ולא בדעת מגיע). כגון בספק מחט שבורה ומטלית מהוהה הנ"ל (רש"י), וכגון במקרה דלהלן.

ספק טומאה דרבנן; יש אומרים על פי משמעות הגמרא שטהור אפילו ברשות היחיד (כן כתב בלקוטי הלכות. וזה רק לפרש"י כפי שדייקו בתוס', וכ"פ הרשב"א, שאפילו יש בו דעת לישאל טהור בטומאה דרבנן [אלא שהגבילו זאת דוקא בכגון בגדי פרושים לאוכלי תרומה שנחשבים כטמאים ממעלה דרבנן, אבל בכגדי עם הארץ אין להקל שהרי שורפים על מגעם את התרומה], אך לפרוש התוס' והריטב"א אין ראייה מהגמרא. וגם לפרש"י היה מקום לדון שדוקא בככר הקלו משום שאין להחזיק טומאה ממקום למקום, אך הרשב"א כתב שלמסקנא אין שייכת כאן סברא זו.

וע' במשנה טהרות ד, ט ובר"ש שטומאת משקין לטמא אחרים שהיא מדרבנן ספקה (טהור). יש מי שכתב לחלק שאם יש לטומאה עיקר מהתורה, מחמירים בספק טומאה ברשות היחיד (עפ"י זכר יצחק ח"ב כו).

ד. ככר הנתון על גבי דף משופע (רבי אלעזר), וטומאה מונחת תחתיו, ולאחר זמן נמצא הככר למטה, באופן שאם נפל ונתגלגל אי אפשר שלא נגע בטומאה – טהור, שאני אומר אדם טהור נכנס לשם ונטלה והניחה, עד שיאמר ברי לי שלא נכנס שם אדם. וטעם הדבר, מפני שאין להחזיק בנפילה ממקום אחר אלא תולים בהנחת אדם בר דעת. ואפילו ברשות היחיד טהור, כדין דבר שאין בו דעת לישאל. ואבעית אימא לכך טהור, כי מדובר בטומאה קלה דרבנן.

א. האפשרות השניה באה לומר שגם אם נסבור שאין לתלות באדם טהור לפי שהנפילה קרובה לודאי, אעפ"כ טהור בטומאה דרבנן [אבל בטומאה דאורייתא – טמא].

ומדברי רש"י יש לדקדק שה'אבעית אימא' בא להוסיף שאפילו בדבר שיש בו דעת לישאל טהור בטומאה דרבנן אף ברה"י (תד"ה ואיבעית).

ב. יש סוברים שבכגון זה בכלים גזרו חכמים לטמאותם, ורק באכלים לא גזרו [אם משום שאין להם טהרה במקוה, או מטעמים אחרים. עתוס' רמב"ן ועוד]. ויש אומרים שבעלמא אפילו באכלים יש לחוש, ורק כאן אנו תולים שאדם טהור הסירה בכוונה כדי שלא תיפול ותיטמא (תוס' בתירוץ ראשון, וכמה ראשונים דחו סברא זו). ויש מי שהעמיד בבית חבר שכל בני הבית בחזקת טהרה, ואין חוששים לאדם מבחוץ שבא ונטלה.

דפ"ד – ה

ו. האם הנשים דלהלן מטמאות למפרע בראיית דם או כתם?

א. אשה שיש לה וסת.

ב. נשים המסולקות מדמים; בתולה שלא ראתה דם, מעוברת, מניקה וזקנה.

א. לדברי רבי דוסא, אשה שיש לה וסת וראתה דם – דיה שעתה. וחכמים חולקים. למסקנא פרשו מחלוקתם כשראתה בשעת וסתה, אבל שלא בשעת וסתה מודה רבי דוסא שמתמאה למפרע (לדברי הלל ולחכמים דמתניתין). והעמידו סתם משנתנו כרבי דוסא.